

5.16. Konkludo

La tipologio de planlingvoj estas bezonata bazo, sur kiu povu apogiĝi karakterizaj priskriboj kaj analizoj de la pritraktata materialo. Kronologia prezento de la plej konataj klasigoj montras, ke jam en la komencoj de lingvokonstruado ekzistis baza divido al aprioraj kaj aposterioraj sistemoj, kiu praktike servas ĝis nun, sed ĉiuj kromaj kaj pli detalaj dividoj restas iom nekontentigaj. Montriĝas, ke la unuopaj lingvokonstruantoj ne sekvas precizajn skemojn kaj ke ĉiuj elementoj ne komplete korespondas al starigitaj kondiĉoj. Ideala solvo estus starigi firmajn kriteriojn kaj ellabori detalan skemon, en kiun eblus enmeti ĉiujn planlingvojn. Tia solvo ĝis nun ne ekzistas, ĉar, interalie, ĉe ĉiu firme starigita divido devus aperi aro da esceptoj. Registri kaj klasigi ĉiujn konatajn planlingvojn estus grandega kaj meritplena laboro. Ne mankas klasigoj (vidu ekz. Harrison, ĉapitro 16.1.4), kiuj arbitre starigas kategoriojn sen respekto al reale ekzistantaj planlingvoj, sed eĉ tiam aperas, kiel ĉe multaj aliaj klasigoj, la rubriko «others» por enmeti tiujn planlingvojn, kiuj ne lasas sin firme enkategorii. Evidentiĝas do, ke ne eblas laŭ unu simpla kategoriigmaniero enmeti ĉiujn lingvojn en unu skemon, sed necesas starigi kriteriojn, kaj laŭ tiuj kriterioj aparte trakti la enkategoriiĝojn. Karaktero de la kriterioj estas kompreneble subjektiva afero, kiu dependas de la bezonoj kaj celoj de la klasigo: ĉu videbligi gramatikan strukturon, ĉu devenon aŭ amplekson de vortprovizo, ĉu uzadcelon de la lingvo, sociologian komponanton ktp. Helpe de ĵus prezentita materialo tamen eblas diferencigi kelkajn ĉefajn manierojn de tipologioj:

- 1) Laŭ lingvomaterialo kaj lingvostrukturo: apriora, aposteriora, miksita. La verŝajne plej bone funkcia tipologio laŭ tiu ĉi kriterio estas tiu de Kuznecov;
- 2) Laŭ strukturo: skemisma (aŭtonoma), naturalisma. Ĝi aperas ĉe multaj aŭtoroj en diversa grado de ellaboriteco;
- 3) Laŭ uzadtereno: eŭropa, monda, lingvofamilia komunumo ks.;
- 4) Laŭ esprimformo: pazigrafio, pazilalio;
- 5) Laŭ uzadcelo: por tio plej bonas la seslatero de Steenberg, kiu diferencigas: helplingvojn, artlingvojn, teknike konstruitajn lingvojn, lingvojn kun specifa uzo, rekonstruitajn lingvojn kaj lingvoreformojn de naturaj lingvoj. Por pli detala analizo bone servas la tipologio de Albani & Buonarroti;
- 6) Laŭ sociologia kaj komunikada vidpunkto: la 28-ŝtupa tipologio de Blanke;
- 7) Laŭ lingvistika koncepto laŭ Blanke: malseriozaj – bone elpensitaj projektoj kun difinita celo;
- 8) Laŭ la grado de evoluinteco: la ideo venas de Blanke: planlingvaj projektoj, duonplanlingvoj, planlingvoj;
- 9) Laŭ morfosintakso analizis ilin plej sukcese Carlevaro.

Videble, la tipologio de planlingvoj estas unu el la speciale preferataj temoj de multaj interlingvistoj, kvazaŭ ĝi estus celo en si mem. Oni povas observi, ke tiu ĉi tendenco daŭre floras, kio klare videblas ekzemple ĉe la daŭra reklasigo de “conlangs”. Estas interese vidi, kiom da eblaj klasigoj ekzistas kaj kiel ili evoluis, kvankam ne ĉiuj estas bezonataj en la praktiko, kie certa utila elekto sufiĉas. La unue prezentita tipologio de Moch, Couturat kaj Leau havas historiajn radikojn kaj estas daŭre uzebla. Certe menciinda kaj praktike utila estas ankaŭ la sociolingvistika tipologio de Blanke. Diversaj aliaj aliroj malfermas vojojn al pli specialaj esploroj de konstruprincoj kaj historio de lingvokonstruado. Necesas